

BEBOUWING EN BEWONING ONDERSTESTRAAT 48

(HUIS NR. 115 ; PERCEEL SECTIE A889)

Fons Heijns

In de vorige aflevering van 't Sjtiegelke heb ik geprobeerd om de bebouwings- en bewoningsgeschiedenis van enkele inmiddels afgebroken panden op de hoek van de Onderstestraat en de St. Gerlachstraat te beschrijven.

Het was duidelijk dat de eigendomsverhoudingen van deze percelen en panden complex en nauw met elkaar verweven waren, wat een eenvoudige en duidelijke beschrijving erg moeilijk maakte.

Prominente eigenaren van een aantal panden op dat stukje grondgebied in de buurt van het Gerlachuskapelletje waren o.a. de families Lousberg en Philip-pens. Met de sloop van de smederij van Philip-pens omstreeks 1935 is de beschrijving van het perceel sectie A888 (huis nr. 114) en opeenvolgende veranderingen afgerond.

Als deel van bebouwing van de belendende percelen komt deze keer het perceel sectie A889 aan bod. In 1796 werd de bebouwing op dat perceel aangeduid als huis nr. 115. Nu is het Onderstestraat 48.

Minuutplan 1811-1832

114.	Anna Catharina Stapen	35	
115.	Nicolaas Vaassen	39	Schoenmaker
	Maria Horsmans	37	
	Elisabet Vaassen	12	
116	Anna Catha. Weusten	59	Gemeen. Werk
	Wilhelmina Pyrongo	28	

Het minuutplan en de Franse Inwonerslijst 1796 laten zien dat op dat perceel sectie A889 een klein huisje stond - huis nr. 115 - waar schoenmaker Nicolaas Vaessen met zijn gezin woonde.

Nicolaas werd omstreeks 1757 geboren en huwde (volgens de Inwonerslijst :

"de 5 jaar jongere"?) Maria Horsmans (ca. 1755-1835)¹. Zij trouwden in 1782 in Berg, waar dochter Elisabeth in 1783 werd geboren. Ten tijde van het opstellen van de Inwonerslijst was ze ouder dan 12 jaar² en zodoende werd haar naam dus ook op de Inwonerslijst vermeld. Het gezin had in 1796 nog 5 kleine kinderen in huis: Joannes Dionysius (1785-1799), Maria Catharina (1787-1871), Joanna Maria (geb. 1789), Martinus (1791-1855) en Servatius (geb. 1794). Het echtpaar kreeg later nog 3 kinderen: Francis (1797-1871), Nicolaus (1797-1880) en Johanna Maria (1799-1858), waarschijnlijk zijn zij allen in dit huis geboren.

Opvallend, maar niet ongebruikelijk, is dat later alle getrouwde zonen hetzelfde vak uit als hun vader uitoefenden; zij waren allen schoenmaker van beroep. Moeder Maria stierf in Meerssen in 1835, Nicolaas overleed 3 jaar later in Geleen.

Hoe het huisje er destijds uit zag is niet bekend. Vermoedelijk werd het voorste deel van het huisje als schoenmakerij gebruikt, omdat dit gedeelte door een van de latere eigenaren als smederij in gebruik werd genomen.

De volgende eigenaar was Chris(tiaan) Delahije, akkerman van beroep en in 1792 in Houthem gehuwd met Anna Elijsabeth Vanderschuuren³, dochter van Bartholomeus van der Scheuren en Helena Peters. Chris werd in Hellebroek (Nuth) geboren in 1755 en stierf 85 jaar oud in 1840 in Houthem. Elijsabeth werd in 1760 in Houthem geboren en overleed aldaar in 1848. Zij kregen 5 kinderen: Antonius (1793-1870), Cornelia (geb. 1794), Christianus (1796-1876), Cornelius (geb. 1798) en Peter (1799-1874).

Zoals in de vorige aflevering van 't Sjtgelke te lezen is, had de familie Lousberg op de hoek van de Onderstestraat-St. Gerlachstraat enig bezit.

Een van de kinderen, Willem Lousberg jr., in 1823 getrouwd met Maria Josephina Boosten was metselaar van beroep. Hij kocht in 1829 het huisje met plaats, sectie A889, voor 100 gulden van Chris Delahije.

Latere bewoners waren o.a. dagloner/houtzager Jacob Stassen (1824-1901) en zijn echtgenote (Maria) Ida Schoorens (1809-1888), met wie hij in 1851 in Houthem getrouwd was. Beiden waren afkomstig uit kinderrijke Houthemse gezinnen. Ida trouwde op latere leeftijd (42) en kreeg in juni 1852 op 43-jarige leeftijd een zoontje, Jan Mathijs, dat helaas 3 maanden later overleed. Zij woonden volgens het bevolkingsregister 1860-1889 met hun in 1801 geboren inwonende ongehuwde (schoon-)zus Maria Anna Schoorens in eerste instantie te St. Geerlach Onderstestraat 75. Later verhuisden zij naar huis nr. 59 (thans

¹ Volgens de overlijdensakte was zij 80 jaar en zou zij als dochter van Renier Horsmans en Catharina Kerkrade omstreeks 1755 in Berg geboren zijn.

² De voornamen van de kinderen jonger dan 12 jaar werden niet op de lijst vermeld, alleen het aantal kinderen jonger dan 12 jaar. In dit geval 5.

³ Volgens de Inwonerslijst 1796 woonden zij in dat jaar met hun 3 kleine kinderen in bij de akkerman/brouwer Cornelis Limpens, St. Gerlach nr. 51. Wanneer zij het huisje aan de Onderstestraat betrokken is niet bekend.

Onderstestraat 48). Het echtpaar bleef kinderloos. Ida stierf 78 jaar oud in 1888 te Houthem. Jacobus overleed in 1901 te Heel en Panheel. Hoogstwaarschijnlijk in **"het gesticht voor oude en gebrekkige mannen" St. Joseph.**

Zoals we al zagen in het artikel in het vorige Sjtiegelke nr. 44, werden de onroerende goederen in bezit van de familie Lousberg - waaronder ook dit in 1829 verkregen huisje - tijdens een openbare verkoop in augustus 1862 bij opbod geveild en voor 1.080 gulden verkocht aan de hoogste bieder, de sloten-/hoefsmid Pieter Philippens (1825-1894) en zijn echtgenote Maria Agnes Akkermans (1836-1931).

Het huisje, waarvan het voorste gedeelte deels gebruikt werd als smederij, werd rond 1873 herbouwd en door hen als woonhuis⁴ weer in gebruik genomen. Het links daarvan gelegen huisje op de hoek (sectie A888) werd in diezelfde tijd aangepast. Dit werd - zoals beschreven in het vorige Sjtiegelke - de smederij⁵. Pieter Philippens overleed in 1894, waarna het huis, erf en smederij in bezit overging naar zijn echtgenote Maria Agnes Akkermans en hun zoon Thijs (Mathijs Pieter, 1861-1930). Thijs was getrouwd met Maria Anna (Janneke) Stassen.

Beiden woonden er nog enkele jaren.

Echtpaar Pieter Philippens en Maria Agnes Akkermans [met kinderen en kleinkinderen] (foto ontv. van Jos Philippens).

In 1901 liet Thijs Philippens op een perceel in de St. Gerlachstraat tegenover de smederij een woonhuis (huis nr. 317) voor zich bouwen. Als gevolg van oorlogs-

⁴ Volgens Sjeng Philippens was op het voorterrein een waterput aanwezig.

⁵ **Zie ook de foto's in het vorige Sjtiegelke nr. 44.**

schade tijdens de Tweede Wereldoorlog werd dit huis omstreeks 1952 afgebroken. Op deze plek staat nu het woonhuis van Jack Gelissen.

In het huis rechts naast het woonhuis Philippens aan de Onderstestraat (nu: 48) woonde het echtpaar Carolus Hollanders en Maria Weusten met hun kinderen.⁶ Carolus werd in 1843 in Schin op Geulle geboren. Hij was klompenmaker van beroep. In 1876 trouwde hij met de Houthemse Maria Weusten. Het echtpaar kreeg 4 zonen en 1 dochter: Joannes Mathijs Gerlachus (1877-1899), Joannes Albertus Gerlachus (geb. 1880), Franciscus Gerlachus (1882-1888), Karolus Petrus Gerlachus (Pierre, 1884-1969) en Elisabeth (1888-1966).

Een van de zonen, Pierre, werd op 25 sept. 1884 in de Groote Straat in Houthem geboren. Hij trouwde in 1910 te Schin op Geul met de in Strucht geboren Marie Odekerken.

Zij bewoonden volgens het bevolkingsregister 1910-1923 sinds 1915 het huis aan de Onderstestraat (destijds St. Gerlach 59, nu Onderstestraat 48), links naast het huis waar de ouders van Pierre woonden.

Marie Hollanders-Odekerken met haar kinderen Maria (1912), Anna (1914), Lies (1916), Dominicus (1919) en Hubert (1921). Foto is gemaakt omstreeks 1923-1924. Midden op de voorgevel is nog het hoefijzer te zien, dat bij de recente **'gevelrestauratie' verdween.** (Foto in bezit van Hub Harren).

⁶ In een van de volgende afleveringen besteden we aandacht aan dit huis en hun bewoners.

Nog een foto van Marie Hollanders-Odekerken (1884-1958) rond 1929 met Bertine Hollanders (1926-2013) en Willy Hollanders (1924-1979) voor hun woning aan de Onderstestraat (tegenwoordig huisnummer 48) vlak voordat het gezin verhuisde naar Onderstestraat 40. Links is nog een deel van het dak van de smidse te zien, rechts het schuine dak van het huis van haar schoonouders. (Foto in bezit van Albert Smeets).

Het gezin Hollanders-Odekerken telde 8 kinderen: Johannes Petrus Carolus (1911-1914), Marie (1912-2007), Anna (1914-2005), Lies (1916-2003), Dominicus (1919-2003), Hubert (1921-1947), Willy (1924-1979) en Bertine (1926-2013).

In 1916 - een maand vóór de geboorte van dochter Lies - kwam de moeder van Marie, de weduwe Maria Johanna Hubertina Odekerken-Lelkens (1854-1917) die in Schin op Geul woonde, bij het jonge gezin inwonen. Zij overleed een jaar later, 63 jaar oud. Een ongetrouwde broer van Marie, Johannes Hubertus (geb. 1895), woonde ook kort bij het gezin in van november 1918 tot aan zijn trouwen in 1920.

Het kinderrijke gezin verhuisde rond 1929 naar een huis, enkele huizen verderop (thans Onderstestraat 40)⁷. Na haar trouwen in 1952 woonde op dit adres ook hun jongste dochter Bertine, getrouwd met Pierre Harren (1923-1988), in. In het huis daarnaast (nr. 36) woonde later⁸ haar oudste zus Marie, die in 1936 trouwde met Harry Frijns (1912-1988). Harry had als kind eveneens

⁷ Pierre Hollanders kreeg in 1929 vergunning tot het verbouwen van het woonhuis (sectie A1764) aan de Onderstestraat.

⁸ Harry Frijns kreeg in 1937 vergunning tot het bouwen van een woonhuis (sectie A1787) aan de Onderstestraat 337a (thans 36 en nu bewoond door de oudste zoon Hub).

iets verderop in deze straat gewoond. (Huis nr. 113, later bekend als wijk C nr. 67, thans speelplaats van de basisschool).

Na het overlijden in 1930 van Thijs Philippens, de eigenaar van het huis nr. 48, gingen de erfgenamen, i.c. Jan (Sjeng) Philippens, ijzerhandelaar, gehuwd met Maria Elisabeth Paulina Geuskens alsmede Joseph Tilmans, gehuwd met Maria Anna (Anna) Philippens en Johannes Hubertus Matheus Josephus (Sjeng) Stassen, als lasthebber en gemachtigde van de weduwe Janneke Philippens-Stassen, in 1933 over tot deling en scheiding van eerder tijdens een veiling aangekochte goederen in Houthem en Ulestraten.

Aan Jan Philippens werd het huis met stallen, erf en bakoven (sectie A1604, ca. 190 ca.), waaraan een waarde werd toegekend van fl. 1.900, toebedeeld.⁹

Het pand gezien vanuit de tuin van pension Mevis.

De gezusters Marie Joseph Eduard Barbara en Antoinette Francisca Maria Gertrudis Winckers, winkeliersters in de Muntstraat 27 en wonende te Maastricht kochten het woonhuis aan de Onderstestraat 332a (nu 48) in 1944 voor de som van fl. 3.300 van Jan Philippens, die te St. Gerlach 302, recht tegenover de Stationsweg woonde, waar (later) de ijzerwinkel gevestigd was.

⁹ Aan Joseph Tilmans:

-) Het perceel tuinland, gelegen in de Sint Gerlachstraat, kadaster gemeente Houthem sectie A nummer 1601, groot twee aren vijf en negentig centiaren, vijfhonderd zeventig gulden f 570,--.(Hij kreeg vergunning tot de bouw van een woon- en winkelhuis in 1933).
-) Het perceel bouwland, gelegen in Vliekerveld, kadaster gemeente Ulestraten sectie A nummer 1049, groot veertien aren vijftig centiaren, één honderd en veertig gulden f 140,--
-) De perceelen bouwland, gelegen in Houthemerveld en Amstenrood kadaster gemeente Houthem sectie A nummers 1284, 258, 327 en 328, samen groot zes en veertig aren vijftien centiaren, twee honderd acht en vijftig gulden f 258,--

De gezusters Winckers gingen er zelf niet wonen, maar verhuurden dit huis vanaf januari 1944 aan het echtpaar Pluijmen-Gerards met hun dochters. Deze verlieten het huisje aan de St. Gerlachstraat (nu nr. 25) en verhuisden naar dit pand, waarvoor zij aan de eigenaars, de dames Winckers, fl. 15,- huur per maand betaalden.

25-jarige bruiloft van het echtpaar Pluijmen-Gerards in 1946

In 1959 kocht Antonius Johannes (Ton) Walschot (1927-2011), slager van beroep en gehuwd met Augusta Blom het huis op perceel A1938 (met een oppervlakte van 200 ca.) aan de Onderstestraat 48.

Pierre Koenen (geb. 1931), koopman van beroep, wonende te Valkenburg, gehuwd met Anna Barbara Nordhausen werd de nieuwe eigenaar in 1964.

Twee jaar later kocht Cornelis Adrianus (Cor) van Bijnen (1934-2015) uit Maastricht, metselaar van beroep, gehuwd met Catharina Wilhelmina (To) Pluijmen het woonhuis.

Zij verhuisden later naar de Baron de Selystraat, waarna het huis verkocht werd. De nieuwe eigenaar - Michiel Been uit het Belgische Poppel, een voormalige autohandelaar die panden opkoopt en verhuurt - **'restaurerde'**¹⁰ de mergelstenen muren en verwijderde de witte kalk van de muren, maar jammer genoeg ook de gevelsteen - in de vorm van een hoefijzer - aan de voorkant. Hij zette het onbewoonde pand in 2011 weer te koop. Het stond nog lange tijd leeg, nadat het ontruimd werd door **de politie**..... Sinds mei 2016 is het weer bewoond.

¹⁰ De makelaar vermeldde in zijn verkoopbrochure: *Thans gerenoveerd en terug gebracht naar de oorspronkelijk staat (?)*.

Links het witte woonhuis St. Gerlach-
straat 25. Het 'gerenoveerde' mergel-
stenen pand is het pand Onderstestraat
48 (opname 2013)

Kadastrale kaart uit een verkoopbrochure

Onderstestraat 48, 46 en 44 anno 2015

Bronnen

- Artikelendocumentatiebestand (kranten- en tijdschriftartikelen) van Fons Heijns [over enige tijd te raadplegen op www.archieven.nl].
- Bestand met genealogische gegevens van Houthemse inwoners, samengesteld door Fons Heijns.
- Bevolkingsregisters gemeente Houthem 1860-1889, 1889-1902 en 1910-1923.
- **Echo's uit Houthems Verleden / H.J.J. Philippens.** - 1992
- Houthems Verleden / H.J.J. Philippens. - 1983
- Hypotheekregisterinschrijvingen
- **Inwonerslijst 1796 / Fons Heijns.** In: 't Sjtiegelke nr. 5, p. 18, 22-39 en op www.houthem.info
- OAT¹¹ : Oorspronkelijk Aanwijzende Tafel, kadaster 1832. Verwerkt in database door Maurice Stevens.
- Perceelsgewijze kadastrale legger (PKL)¹². Deze gegevens zijn in een vergelijkbare database als de OAT's door Maurice Stevens verwerkt.
- Register bouwvergunningen 1916-1940.

Rectificatie

Bij de foto op p. 24 van het vorige Sjtiegelke zijn de namen van de beide meiden verwisseld. Vooraan Laura Mulleneers, daarachter Annie Pluijmen.

Uit de oude doos

De Geulbode, 3-2-1945

¹¹ Register met per sectie een beschrijving van de percelen, met vermelding van eigenaar, soort eigendom, omvang en belastingklasse. Op dat moment werd alles (eigenaren en hun bezit) voor de eerste keer officieel vastgelegd waarna er niets meer aan veranderd mocht worden. Hoort bij kaart Minuutplan 1813.

¹² In tegenstelling tot de OAT worden in de kadastrale legger wel wijzigingen aangebracht, bijvoorbeeld bij wisseling van eigenaar of splitsingen danwel samenvoegingen.